

Експертна прогноза за възникващите психосоциални рискове, свързани с безопасността и здравето при работа (БЗР)

В сферата на труда се извършват значителни промени, които пораждат нови предизвикателства по отношение на безопасността и здравето на работещите. Тези промени водят до възникване на **психосоциални рискове**. Рискове, свързани с начина на планиране, организиране и управление на труда, както и с икономическия и социален контекст на труда, стават причина за повишаване нивото на стреса и могат да доведат до сериозни увреждания на психическото и физическото здраве. През 2005 г. повече от 20 % от работещите в 25-те държави-членки на Европейския съюз смятат, че здравето им е подложено на риск поради свързан с труда стрес⁽¹⁾. През 2002 г. средногодишната икономическа загуба от свързания с труда стрес в 15-те държави-членки на ЕС се равнява на около 20 милиарда EUR⁽²⁾.

Идентифициране на възникващите рискове

В стратегията на Общността за 2002—2006 г.⁽³⁾ Агенцията за безопасност и здраве при работа е призована да „създаде център за наблюдение на риска“ с цел „предвиждане на нови и възникващи рискове“. За да осъществи тази цел, Европейският център за наблюдение на риска проведе експертни изследвания чрез метода „Делфи“. Съгласно този метод резултатите от предишен кръг изследвания се предоставят обратно на експертите за следваща оценка, докато се постигне съгласие. Резултатите от изследванията се допълват от анализ на научните изследвания по основни теми, посочени от експертите. По този начин възникващите рискове на работното място могат да се установят рано и да се предприемат съответни действия.

Прогнозата за психосоциалните рискове е създадена въз основа на възгледите на експерти в областта, които изготвят три изследвания чрез анкети през 2003 и 2004 г. Експертите от 13 държави-членки на ЕС, САЩ и Международната организация на труда имат поне петгодишен опит в областта на психосоциалните рискове и повечето от тях се занимават с изследвания в областта на психологията. Прегледът на литературата се използва за изучаване в по-голяма дълбочина на основните възникващи

рискове, установени в прогнозата, по отношение на: разпространение, последици за здравето и безопасността, възможни превантивни мерки и необходимост от по-нататъшни изследвания.

Какво означава възникващи рискове?

„Възникващ риск за безопасността и здравето при работа (БЗР)“ е всеки риск, който е едновременно **нов** и **нарастващ**.

Нов значи, че:

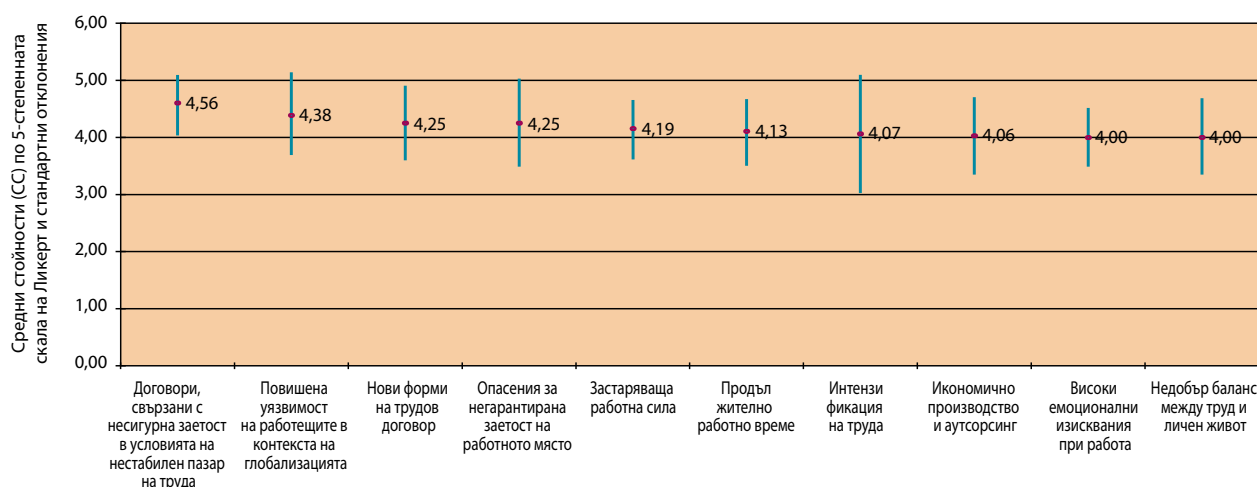
- рискът не е съществувал преди това и е предизвикан от нови процеси, нови технологии, нов вид работно място или социална или организационна промяна; или
- отдавна съществуващ фактор вече се счита за риск поради нови научни познания или обществени разбирания.

Рискът е **нарастващ**, ако:

- се повишава броят на опасностите, водещи до този риск; или
- се повишава вероятността от излагане на този риск; или
- ефектите от опасностите върху здравето на работещите се засилват.

Възникващи психосоциални рискове

Изследването и проучванията на литературата разкриват, че възникването на свързаните с БЗР психосоциални рискове често е в резултат от техническа или организационна промяна.

Десетте най-важни възникващи психосоциални рискове, установени в изследването
(Забележка: $CC > 4$: риск, категорично приет за възникващ; $3,25 < CC \leq 4$: риск, приет за възникващ)

⁽¹⁾ Европейска фондация за подобряване на условията на живот и труд, „Четвърто европейско проучване на условията на труд“, Служба за официални публикации на Европейските общности, Люксембург, 2007 г. (<http://www.eurofound.europa.eu/ewco/surveys/EWCS2005/index.html>).

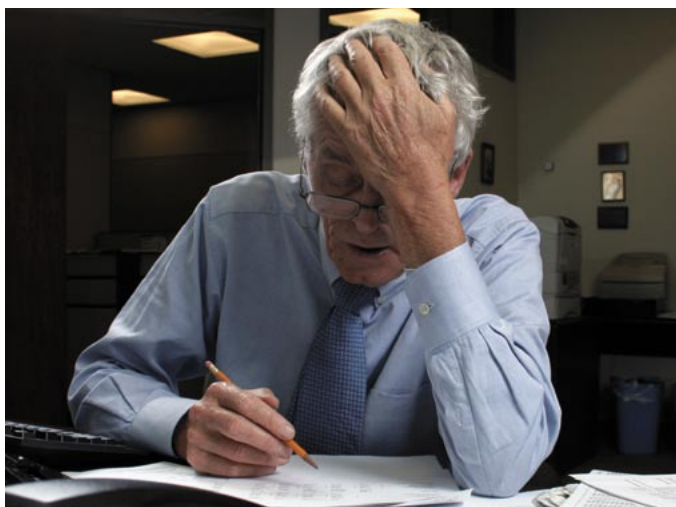
⁽²⁾ Европейска комисия, „Ръководство за свързания с труда стрес — ароматът на живота или целувката на смъртта?“, Служба за официални публикации на Европейските общности, Люксембург, 2002 г. (http://ec.europa.eu/employment_social/publications/2002/ke4502361_en.html).

⁽³⁾ „Адаптиране към промените в труда и обществото: Нова стратегия на Общността относно здравето и безопасността при работа 2002—2006 г.“, COM(2002) 118 окончателен.

Социално-икономическите, демографските и политическите промени, включително актуалното явление „глобализация“, са също съществени фактори. Десетте най-важни възникващи психосоциални риска, установени от експертите, могат да бъдат групирани в следните пет области.

1. Нови форми на трудови договори и негарантирана заетост на работното място

Използването на договори, свързани с несигурна заетост, заедно с тенденцията към икономично производство (производство на стоки и услуги с по-малко отпадъци, в т.ч. брак) и аутсорсинг (възлагане на работа на външни организации) има негативно влияние върху здравето и безопасността на работещите. Работещите на договори, свързани с несигурна заетост, обикновено извършват най-опасните дейности, работят в по-лоши условия и се обучават по-малко по БЗР. Работата на нестабилен пазар на труда поражда опасения за негарантирана заетост и повишава свързания с труда стрес.

2. Застаряваща работна сила

В резултат от застаряващото население и по-високата пенсионна възраст работната сила на Европа застарява. Експертите, участвали в изготвянето на прогнозата, посочват, че възрастните работещи са по-уязвими към опасностите, причинени от лоши условия на труд, отколкото по-младите работещи. Неосигуряването на възрастните работещи на възможност за обучение през целия живот също увеличава психическите и емоционалните препятствия пред тях. Това може да повлияе отрицателно на здравето им и да увеличи риска от трудови злополуки. За да се насърчи здравословният и безопасен труд при продължителен трудов живот, трябва да се осигурят добри условия на труд, които да се приспособят към нуждите на всеки работещ, включително на възрастните работещи.

3. Интензификация на труда

Много хора работят с все по-големи обеми информация, поради което трябва да се справят с по-големи натоварвания и по-голямо напрежение при работа. Някои работещи, особено тези, заети в нови форми на

трудова заетост или в силно конкурентни области, обикновено се чувстват по-малко сигурни. Например те могат да се опасават, че тяхната ефективност и производителност се оценяват по-строго, поради което са склонни да работят по-дълго време, за да изпълнят задачите. Понякога те могат да не бъдат компенсирани за увеличеното натоварване или да не получат необходимата социална подкрепа, за да го превъзмогнат. По-голямо натоварване и повече изисквания, предадени към по-малко на брой работещи, води до повишаване на свързания с труда стрес и влияе отрицателно върху тяхното здраве и безопасност.

4. Високи емоционални изисквания при работа

Този проблем не е нов, но е от голямо значение, особено в растящите и все по-конкурентни сектори на здравеопазването и услугите. Тормозът на работното място се определя от експертите като фактор, способстващ за повишаването на емоционалните изисквания, наложени на работещите. Проблемът с насилието и тормоза засяга всички професии и сектори. И при жертвите, и при свидетелите насилието и тормозът водят до стрес, което може сериозно да увреди психическото и физическото им здраве.

5. Недобър баланс между труд и личен живот

Проблемите на работното място могат да се пренесат и в личния живот на отделния човек. Несигурната временна работа, големите натоварвания, променливото работно време и извънредния труд, особено когато служителят няма възможност да ги приспособи към своите лични нужди, водят до конфликт между изискванията на труда и частния живот. В резултат се получава недобър баланс между труда и личния живот, което има вредно въздействие върху състоянието на работещия.

Допълнителна информация

Настоящата експертна прогноза за психосоциалните рискове е един от поредицата от четири доклада за възникващите рискове, изготвени от Европейския център за наблюдение на риска. Другите доклади разглеждат физическите, биологичните и химическите рискове.

Пълният доклад „Експертна прогноза за възникващите психосоциални рискове, свързани с безопасността и здравето при работа“ можете да намерите на:

http://riskobservatory.osha.europa.eu/risks/forecasts/psychosocial_risks

Цялата информация, публикувана от Европейския център за наблюдение на риска, можете да намерите на:

<http://riskobservatory.osha.europa.eu>

Европейска агенция за безопасност и здраве при работа

Gran Vía, 33, E-48009 Bilbao

Tel. (+ 34) 94 479 43 60, Fax (+ 34) 94 479 43 83

E-mail: information@osha.europa.eu

© Европейска агенция за безопасност и здраве при работа. Възпроизвеждането е разрешено само при цитиране на източника. Printed in Belgium, 2007 г.

